

Jhumpa Lahiri
Twee broers

Uit het Engels vertaald door

Ko Kooman

MEULENHOFF

ISBN 978-90-290-8840-4
ISBN 978-94-6023-750-8 (e-boek)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *The Lowland*
Omslagontwerp: Studio Marlies Visser
Zetwerk: Steven Boland

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van het
Nederlands Letterenfonds.

© 2013 by Jhumpa Lahiri. All rights reserved including the rights of
reproduction in whole or in part or in any form.
© 2013 voor de Nederlandse taal Meulenhoff Boekery bv, Amsterdam
en Ko Kooman.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Voor Carin, die er meteen in geloofde,
en Alberto, die me naar de eindstreep hielp.*

*lascia ch'io torni al mio paese sepolto
nell'erba come in un mare caldo e pesante*

*

Laat mij teruggaan naar mijn geboorteplaats
begraven in gras als in een warme, hoge zee

GIORGIO BASSANI, 'Saluto a Roma'

I

Oostelijk van de Tolly Club, even voorbij de splitsing in de Deshapran Sashmal Road, staat een kleine moskee. Een bocht in de weg leidt naar een stille enclave, een wirwar van smalle straatjes met voornamelijk middenklassenhuizen.

Ooit lagen er binnen de enclave twee vijvers, langwerpig van vorm, naast elkaar. Erachter bevond zich een lager gelegen veld, iets meer dan een hectare groot.

Na de moessonregens was het niveau van de vijvers zo hoog dat het dijkje ertussen onder water verdween. Ook het lage veld erachter vulde zich dan met regenwater, een tot anderhalve meter diep, dat een deel van het jaar bleef staan.

Het ondergelopen veld was dicht met waterhyacint begroeid. De drijvende planten tierden er welig en vormden voor het oog een dicht, aaneengesloten oppervlak, groen, tegen het blauw van de hemel.

Verspreid om het lage veld stonden wat eenvoudige hutten. De arme bewoners waadden door het water in de hoop er iets eetbaars in te vinden. In het najaar stonden er zilverreigers, hun witte verenkleed grauw van het roet van de stad, roerloos te wachten op hun prooi.

In het vochtige klimaat van Calcutta verdampte het water maar langzaam. Uiteindelijk brandde de zon het overschot weg en werd de vochtige bodem weer zichtbaar.

Tallose malen waren Subhash en Udayan het lage veld door-
gestoken als ze gingen voetballen op een terrein aan de rand
van hun buurt. Plassen ontwijkend en lopend over matten van
hyacintenbladeren die waren achtergebleven. De bedorven
lucht inademend.

Sommige dieren legden eieren die het droge jaargetijde kon-
den overleven. Andere overleefden door zich in de modder in te
graven en zich dood te houden tot de volgende regentijd.

Ze hadden nooit een voet in de Tolly Club gezet. Zoals de meeste mensen in de buurt waren ze honderden malen het houten hek en de bakstenen muren gepasseerd.

Tot halverwege de jaren veertig had hun vader vanachter de bakstenen muur naar de paarden op de renbaan gekeken. Vanaf de straat, staand tussen de wedders en andere toeschouwers die geen kaartje konden betalen of om een andere reden niet tot het clubterrein werden toegelaten. Maar na de Tweede Wereldoorlog, rond de tijd dat Subhash en Udayan geboren werden, werd de muur opgehoogd, zodat het publiek er niet meer overheen kon kijken.

Bismillah, een buurman, werkte als caddie bij de club. Hij was een moslim die na de Deling van Brits-Indië in Tollygunge was achtergebleven. Voor een paar paise verkocht hij hun golfballen die op de baan waren verloren of achtergelaten. Sommige vertoonden diepe inkepingen, als japen in iemands vel, waaronder een roze rubberachtig binnenwerk zichtbaar was.

In het begin sloegen ze de van putjes voorziene balletjes met stokken heen en weer. Later verkocht Bismillah hun ook een putter met een schacht die iets verbogen was doordat een gefrustreerde speler ermee tegen een boom had geslagen.

Bismillah deed hun voor hoe ze zich voorover moesten buigen en waar ze hun handen moesten plaatsen. Vanuit een vaag

idee van de bedoeling van het spel maakten ze kuiltjes in het zand en probeerden ze daar de balletjes in te mikken. Hoewel ze voor de grotere afstanden eigenlijk een andere club nodig hadden, gebruikten ze daar ook de putter voor. Maar golf was iets anders dan voetbal of cricket. Geen sport die de broers op een bevredigende manier konden improviseren.

In de grond van het speelveld tekende Bismillah een kaart van de Tolly Club. Dichter bij het clubhuis, vertelde hij, bevonden zich een zwembad, stallen, een tennisbaan. Restaurants waar thee werd geschonken uit zilveren potten, speciale zalen voor biljart en bridge. Grammofoonmuziek. Barkeepers in witte jasjes die drankjes mixten met namen als pink lady en gin-fizz.

Het clubbestuur had onlangs meer muren om het terrein laten zetten om indringers buiten te houden. Maar volgens Bismillah waren er aan de westkant nog steeds stukken omheining van gaas waardoor je binnen kon komen.

Ze wachtten tot vlak voor de schemering, wanneer de golfers de baan verlieten om de muskieten voor te zijn en zich naar het clubhuis begaven om cocktails te drinken. Ze hielden hun plan geheim voor de andere jongens in de buurt. Ze liepen naar de moskee op de hoek van hun straat, die met zijn bescheiden rood-witte minaretje vreemd afstak tegen de omringende bebouwing. Ze sloegen de hoofdweg in, voorzien van de putter en twee petroleumblikken.

Ze staken over naar de andere kant van de Technicians' Studio en zetten koers naar de rijstvelden waar vroeger de Adi Ganga nog stroomde, de rivier waarover de Engelsen destijds naar de delta waren gevaren. Tegenwoordig was het een stilstaand water en waren de oevers bebouwd met de onderkomens van hindoes die waren gevlucht uit Dhaka, uit Rajshahi, uit Chittagong. Een ontheemde bevolking die door Calcutta werd opgevangen, maar verder werd genegeerd. Sinds de Deling van Brits-Indië, tien jaar geleden, hadden ze stukken van Tollygunge overspoeld, zoals de moessonregens het lage veld.

Sommige regeringsambtenaren hadden in het kader van het uitwisselingsprogramma een woning toegewezen gekregen. Maar de meesten waren vluchtelingen, in golven gearriveerd, beroofd van hun voorvaderlijk land. Eerst een straaltje, toen een rivier. Subhash en Udayan konden het zich nog goed herinneren. Een trieste stoet, een menselijke kudde. Mensen met wat bezittingen in bundels op hun hoofd, met baby's op hun borst gebonden.

Ze bouwden onderkomens van tentdoek of riet, wanden van gevlochten bamboe. Ze leefden zonder sanitair, zonder elektriciteit. Naast vuilnisbelten, op elke beschikbare plek.

Dankzij hen was de Adi Ganga, op de oever waarvan zich de Tolly Club bevond, nu een rioolafvoerkanaal voor Zuidwest-Calcutta. Dankzij hen was de club nu van extra muren voorzien.

Subhash en Udayan vonden geen draadafrastering. Ze bleven staan op een plek waar de muur laag genoeg was om overheen te klimmen. Ze waren in korte broek en hadden hun zakken vol golfballen. Bismillah zei dat ze er op het golfterrein nog veel meer zouden vinden, waar de ballen op de grond lagen tussen de peulen die van de tamarindebomen vielen.

Udayan gooide de putter over de muur. Daarna een van de petroleumblikken. Als hij op het andere blik ging staan zou Subhash net genoeg houvast aan de muur hebben om eroverheen te klimmen. Maar Udayan was destijds een paar centimeter korter.

Vouw je handen, zei Udayan.

Subhash bracht zijn handen bij elkaar. Hij voelde het gewicht van de voet van zijn broer, de versleten zool van zijn sandaal en toen, heel even, van zijn hele lichaam. Udayan hees zich snel op en ging schrijlings op de muur zitten.

Moet ik aan deze kant de wacht houden terwijl jij het terrein verkent? vroeg Subhash.

Wat voor lol is daar nou aan?

Wat zie je?

Kom zelf maar kijken.

Subhash schoof met zijn voet het petroleumblik dichtert naar de muur. Hij ging erop staan en voelde de holle structuur onder zich wiebelen.

Kom op, Subhash.

Udayan ging verzitten en liet zich zo ver zakken dat alleen zijn vingertoppen nog zichtbaar waren. Toen liet hij los en viel. Subhash hoorde hem hijgen van inspanning.

Alles oké met je?

Ja hoor. Nu jij.

Subhash greep met beide handen de muur en drukte zijn borst ertegenaan, waarbij hij zijn knieën schaafde. Zoals gewoonlijk wist hij niet of hij gefrustreerder was door Udayans durf, of door zijn eigen gebrek eraan. Subhash was dertien jaar, vijftien maanden ouder dan zijn broer. Maar hij had geen besef van zichzelf zonder Udayan. Voor zover hij zich kon herinneren was zijn broer altijd overal bij geweest.

Opeens waren ze niet meer in Tollygunge. Ze hoorden nog wel het verkeer in de straat, maar zagen het niet meer. Om hen heen stonden enorme kanonskogelbomen en eucalyptussen, flessenborstelbomen en frangipanes.

Subhash had nog nooit zulk gras gezien; gelijkmatig als een tapijt voegde het zich naar elke glooiing in het terrein. Golvend als zandduinen in een woestijn, of een zacht deinende zee. Het was op de green zo fijn geschoren dat het voelde als mos wanneer hij erop drukte. De grond eronder was glad als een schedel en het gras was er iets lichter van kleur.

Hij had nog nooit zoveel zilverreigers bij elkaar gezien; ze vlogen op toen hij te dichtbij kwam. De bomen wierpen middagschaduw op het gras. Hun gladde takken splitsten zich als hij ertegenop keek, als de verboden zones van een vrouwenlichaam.

Ze waren allebei duizelig van opwinding om hun clandestiene avontuur, van de angst te worden betrapt. Maar geen bewaker te voet of te paard, geen terreinknecht die zich liet zien. Niemand die hen kwam weggagen.

Ze begonnen zich wat meer op hun gemak te voelen en ont-